

сторіччя смерті Патрона / За ред. В. Стецюк – Б. Кравців. – Нью-Йорк; Париж; Торонто, 1962. – С. 148–186; *Янів 1971*: Янів В. Українська родина в творчості В. Симоненка / В. Янів // Збірник на пошану професора доктора Ю. Шевельова. – Мюнхен, 1971. – 505 с.

Любовь Мельник. СЕМЬЯ как проявление украинской ментальности в произведениях Федора Заревича.

В статье автор размышляет над понятием «родня», которое нашло отражение во многих произведениях («Родня», «Кто не любил», «Землячка», «Изнасилованная судьба», «Две сестры», «Хлопский ребенок») галицкого писателя Федора Заревича.

Ключевые слова: украинская ментальность, украинская семья, национальная идентичность, духовное единство рода, мировоззрение, духовный мир, моральное поведение.

Рецензенти: Ткачук М.П., д. філол. наук, проф. (Тернопіль)

Журба С.С., к.філол. наук, доц. (Кривий Ріг)

Ярослав Нагорний, асп. (Тернопіль)

ББК 83.3 (4 Укр)

УДК 82-312.1

Художня практика Павла Богацького в контексті доби (початок ХХ століття)

У статті висвітлюється зародження стильової хвилі модернізму в Україні на початку минулого століття і участь у літературному процесі Павла Богацького, редагуванні ним журналу «Українська хата» (1909 – 1914), що призвело до зіткнення непримирених поглядів «радян» і «хатян», дискусії навколо подальшого розвитку вітчизняного письменства. У статті зацентровано, що оновлення вітчизняної художньої літератури на початку минулого століття було не лише потребою орієнтації на психологічну Європу, а й внутрішньою необхідністю самореалізації письменницького таланту у творенні свіжих образів – своєрідний протест супроти традиційного побутописання.

Ключові слова: художня практика, елементи змін, модернізм, Павло Богацький, рецепція, дискусія, «хатини», «радяни».

Yaroslav Nagorny. Artistic Practice of Pavlo Bogatskyi in the Context of Time (Beginning of the XX Century)

Generation of style wave of modernism in Ukraine at the beginning of the last century and participation in literary process of Pavlo Bogatskyi, his editing of the magazine "Ukrainian House" (Ukrainska Khata) (1909-1914), which led to collision of irreconcilable views of "radiany" and "khatiany", discussion around further development of Soviet literature have been cleared up. It is emphasized that renewal of domestic fiction literature at the beginning of the last century was not only the need of orientation to the psychological Europe, but the inner necessity of self-realization of writer's talent in creation new images – original protest against traditional describing of life.

Key Words: *artistic practice, elements of changes, modernism, Pavlo Bogatskyi, reception, discussion, "khatiany", "radiany".*

В українському суспільстві початку ХХ століття назрівав складний період, який відбився й на розвиткові культурного процесу: передреволюційні і революційні роки (1905 – 1907), Перша світова війна були тим періодом, за яким настала «ніби повна смерть нації» (В.Винниченко). Люди втрачали духовні орієнтири, не було справжнього поводиря нації, а відтак – розгубилися у вірі. Такою суспільною інтерференцією, коливанням суспільної свідомості стривожився І.Франко. Він у пролозі до поеми «Мойсей» (1905) звертається до свого замученого, розбитого народу, котрий стоїть на роздоріжжі й не знає, куди йти. Непевний стан розвитку стояв і перед українською літературою, що опинилася, як і її народ, на «роздоріжжі».

Старша генерація митців, не задовольняючись формами критичного реалізму, не знала, в якому напрямку розвивати літературу. Отже, прапор оновлення літератури підхопила молодь, розквіт творчості якої припадає саме на цей період (О.Олесь, М.Вороний, Ніна Дубровська (дівоче Трикулевська), Г.Хоткевич, М.Федюшка (Євшан), М.Шаповал (Сріблянський), П.Богацький, Галина Журба, М.Рильський, П.Тичина та ін). Молоде покоління українських письменників під впливом соціально-культурної ситуації в Україні й нового досвіду європейських літератур усвідомлює своє віддалення від критичного реалізму, традиційних проблем і форм їхнього моделювання, у власну творчість вносить елементи змін. У такий спосіб висловлювався протест супроти натуралізму, вузького просвітництва, хуторянства, «грубого реалізму», копіювання

дійсності. Молоді письменники якомога швидше бажали наблизитися до новітніх течій європейської літератури, тим самим зруйнувати стереотипи і нормативи реалістичного побутописання.

Поруч з модернізмом продовжувала розвиватися новітня реалістична література, що живилася ейдосами (ідеалами) ідеями соціалізму, (оповідання Архипа Тесленка, Степана Васильченка, Прохора Вороніна, оповідання і повість «Фата моргана», «Коні не винні» М.Коцюбинського, «Борислав сміється», «Товаришам з тюрми», «Гімн» І.Франка тощо) і вела боротьбу проти декадентства, «чистого мистецтва», просвітництва.

Про цей період свідчить учасник літературного процесу П.Богацький у статті «Українська хата» (До історії української журналістики): «У нашому випадку були на перешкоді не лише матеріальні мотиви, але й наша ідеологічна розбіжність, двох груп, двох світоглядів українців, т.зв. українофілів (наприкінці ХІХ століття українофіли, під постійним тиском російського уряду, здавали свої позиції, відмежовуючись від будь-якої національно-політичної діяльності (таких українофілів мав на думці П.Богацький. – *Я.Н.*) українців, що перейшли революційну школу і практику. А це саме було тим, що давало нашим противникам в руки «не мир, а меч». А коли так, то і нас вони примушували за всяку ціну озброюватись» [Богацький 1999: 6]. У такий спосіб письменник змодифіковує справжню картину, власне бачення процесу, як на початку ХХ століття в Україні зароджувався художній стиль – модернізм, а з ним постала і нова генерація українських літераторів. Ілюструючи цитату П.Богацького, переконаємося, що серед письменників старшого і молодшого покоління не було єдиної думки стосовно оновлення літературного процесу. Як свідчить час, на перешкоді стояли марксисты, прихильники пізнішого соціалістичного реалізму. Недарма ж, прийшовши до влади більшовики, здійснюючи контроль за «інженерами людських душ», упродовж майже сімдесяти років забороняли будь які «модерні штучки», крім розвитку літератури у рідчизні соцреалізму. І зовсім інша ситуація з розвитком літературного процесу буяла поза межами колишнього советського простору. На підтвердження цієї тези, наведемо цитату прозаїка Василя Дацея, котрий мешкає в

Словаччині. В одному з листів до Віталія Мацька він писав: «Про власну творчість я не привик говорити. Одна з причин може бути й така, що я не міг писати так, як хотів, але душею не кривив. Мені сподобався вислів молоді німецької авторки Тані Дюкерс, яка каже, що автор не повинен описувати те, що бачить, це справа журналістів, автор мав би читачеві відкривати двері у світ фантазії» [Лист 2007]. Отже, автору йдеться про те, що письменник не повинен копіювати довкілля, а творити художній світ як полісинтетичний, багатоголосий конгломерат, згущення думки, закодованої в текст.

Унісонуючи попередній думці, зацентруємо й на тому, що перед письменниками модерного напрямку початку ХХ століття, до яких належав і П.Богацький, стояло завдання осмислити кризу в соціальному середовищі та мистецтві і віднайти шлях когерентності (взаєморозуміння) подальшого розвитку культури. Адже когерентна теорія в художній практиці – це спосіб уникнути картезіанського скептицизму (сумніву). Якщо істина залежить не від відносин між нашою думкою і потенційно незбагненою дійсністю, але конститується в межах нашого мислення, то не залишається жодних підстав для скептицизму *malin g enie* – ніякого сумніву, що світ не збігатиметься з нашим уявленням про нього (Р.Уорт). Отже, після лютневої революції 1917 року настала небачена досі історична доба – доба «нової України» (М.Грушевський). Українська мова і література вперше за тривалі віки вільно, без перешкод і заборон прийшла до свого читача. Однак завважимо, що хоч упродовж 1906 – 1914 років і друкувалися українською мовою окремі газети та журнали, а все ж з початком Першої світової війни царським режимом на українське слово було накладено табу.

Внутрішня потреба самореалізації письменницького таланту з вибухом національно-державного відродження і національно визвольних змагань сформували основи ряду літературно-мистецьких шкіл і напрямків. Ціле сузір'я яскравих імен творили нову літературу, як ось: футуристи Г.Шкурупій, М.Семенко, М.Скуба, О.Влизько, В.Поліщук, М.Бажан, О.Полторацький, А.Чужий; символісти Д.Загул, В.Кобилянський, Я.Савченко, В.Ярошенко, революційні романтики В.Чумак, Г.Михайличенко, В.Еллан-Блакитний, М.Луговик, З.Кицюк,

І.Дніпровський, неокласики М.Рильський, М.Зеров, А.Кримський, П.Филипович, В.Отроковський, В.Петров (Домонтович), М.Драй-Хмара, кларнетисти А.Казка, П.Тичина, В.Свідзінський, О.Слісаренко, експресіоністи О.Бурггардт (Юрій Клен), Г.Косинка, Ю.Яновський, М.Хвильовий, Є.Плужник, В.Винниченко, М.Йогансен, Б.-І.Антонич, імпресіоністи О.Кобилянська, М.Коцюбинський, В.Стефаник, Г.Журба, І.Дніпровський, Г.Косинка, а серед них колишні «молодомузівці», «хатяни» – в тому числі й П.Богацький. Останній друкував малу прозу в періодиці, а 1918 року в Києві з передмовою М.Шаповала опублікував книжку новел «Камелія» з підзаголовком «психологічні арабески». Уже сама назва вказує на складний орнамент, непростий сюжет, закодований текст, що потребує дешифрування, інтелектуального підсилення.

У малій прозі письменника оприявлено бачення центральним персонажем світу в період духовної кризи, доквілля постає наче в калейдоскопі, фігуративно-геометричними орнаментальними лініями. Подібний стан, психологічні мотиви прозаїком змодельовано у помежовій ситуації, в якому перебуває літературний персонаж: хвороба, психологічне збудження, враження від доквілля, перебування на грані життя і смерті тощо; перераховані стани є предметом аналізу в психологічних дослідженнях К.Ясперса [Чурмантаєв 2010: 396]. Тривожний стан персонажа зображено П.Богацьким в оповіданні «Не доскочив» («Українська хата», 1909, №3 – 4), коли закоханий парубок не міг завоювати серця курсистки. І залишився наодинці зі своїми думками, внутрішнім неспокоєм, тривогою. Символічним змістом позначена його новела «Рожева квітка», що розкриває (за текстовим наповненням) кохання, яке завершується смертю головного героя. Його кохана дівчина усамітнено залишається в тривожному світі з невідомим майбутнім. У символічно-екзистенційному ключі прочитується й новела П.Богацького «В обіймах минулого (Українська хата. – 1912, №1, с. 4 – 6). Екзистенційний, внутрішній неспокій, хвилювання персонажа екстраполюється на реципієнта, змушує замислитися над філософією буття, предметами та явищами світу.

Але не лише на Наддніпрянській Україні набув поширення модерний рух. Водночас він зародився і на західних

землях, а особливо у місті Львові наповнюється глибоким змістом культурно-мистецьке життя. Це місто, за визначенням М.Ільницького, «зберігає роль українського П'ємонту, що здобув у другій половині XIX століття, коли в Східній Україні було заборонене українське друковане слово... Успішно розвивав і збагачував цю традицію «Літературно-науковий вісник», який почав видаватися у Львові з 1898 р. на базі «Зорі» та «Життя і слова». Його головним редактором був Михайло Грушевський, а літературну частину вів Іван Франко. Журнал швидко здобув велику популярність на всіх теренах української землі, об'єднавши навколо себе представників різних літературних поколінь, і хоча в 1907 р. його було перенесено до Києва, до 1910 р. «Літературно-науковий вісник» мав у Львові свою редакцію, яку очолював Володимир Гнатюк» [Ільницький 2013].

Ідеї модернізму зацікавили українських критиків. Ще 1894 р. Іван Франко на сторінках польської газети «Kurjer Lwowski» виклав власну точку зору на доповіді польського поета і критика Міріама (Мар'яна Пшесмицького) про творчість бельгійських поетів-символістів; літературний критик і поет В.Щурат 1896 р. на сторінках «Зорі» друкує статтю «Французький декадентизм у польській і великоросійській літературі». В означеній праці автор простежив вплив П.Верлена, С.Малларме й інших французьких поетів на деяких польських та російських символістів. Одначе треба завважити, що стаття В.Щурата допомогла молодим українським поетам зорієнтуватися в модерністських віяннях, спостерегти як позитивні сторони впливу французького модернізму, так і негативні. Процесам, що відбувалися в сучасній європейській літературі, Іван Франко присвятив свою статтю «Доповіді Міріама» [Франко 1981: 119], в якій дав об'єктивну оцінку європейському модернізму, зацентрувавши передовсім на негативній стороні кризових явищ у мистецтві (декадансу). Він звинувачував прихильників цієї течії у відірваності од реального життя, байдужості, зневірі у майбутньому («якого ці поети не бачать або бачити не хочуть»). При цьому Франко відзначив і позитивну тенденцію: прагнення європейських літераторів шукати нові форми, розвивати нові теми. Позитивну оцінку процесам, що відбувалися в західноєвропейській літературі дала

й Леся Українка у працях «Два напрямки в новітній італійській літературі» (1900), «Замітки про новітню польську літературу» (1901). Остання стаття побачила світ у петербурзькому журналі «Жизнь» (№1, 1901), де письменниця згадує 28 польських письменників, 22 з яких були її сучасниками, що свідчить про обізнаність критика з тогочасною польською літературою; вона коротко охарактеризувала твори Б.Пруса та Г.Сенкевича, які стояли в плані перекладів 1889 р. – «Płascówka» та «Szkice węglem». Отже, ця стаття оприявнює чітку позицію поглядів Лесі Українки на польську літературу. Контраст – це розбіжність між літературними явищами, яку можна виявити і продемонструвати за допомогою протиставлення. За принципом контрасту побудовано статтю Лесі Українки «Два напрями в новітній італійській літературі», де окреслено відмінні концептуальні і стильові риси творчості Ади Негрі (1870 – 1945) і Д'Аннунціо (справжнє прізвище Рапаньєтта; 1863 – 1938) – італійський поет, політичний діяч націоналістичного спрямування. Ще на початку ХХ століття Леся Українка помітила дві стильові течії в італійській літературі і дала їм власну оцінку.

Таким чином, на підставі рецепції як синтетичної форми генетично-контактних зв'язків, вітчизняні критики І.Франко, В.Щурат, Леся Українка вказували на позитивні і негативні сторони модерністського стилю західноєвропейської літератури. Їхня рецепція полягає в міжлітературних зв'язках не лише в осмисленні й сприйнятті ідей, мотивів, образів, сюжетів із творів інших письменників та літератур, а передовсім, їхній як творчій трансформації в національному письменстві, так й індивідуальному стилі конкретного митця.

Однак процес розуміння, сприйняття, взаєморозуміння чужого тексту сприймається реципієнтом не миттєво. Скажімо, потрактовуючи явище діалогічного розуміння, Ганс Роберт Яусс атрибує розрізнення обох аспектів відношення тексту і читача в історико-літературному процесі: вплив (спричинений текстом) і рецепцію (спричинений адресатом) як основа конкретизації смислу. Науковець вважає, що автор є водночас і реципієнтом тоді, коли починає писати, а інтерпретатор спершу стає читачем, щоб вступити в діалог літературної традиції. Звідси, отже, діалогічне взаєморозуміння настає тоді, коли і автор, і реципієнт-

інтерпретатор «власний досвід коригує і поширює досвід іншого» [Слово 2001: 378 – 379]. У цьому випадку, літературні критики, аналізуючи західноєвропейську літературу, її текстове наповнення, знайомлять українського читача з тим, аби дійти «взаєморозуміння». Останнє таїть у собі суб'єктивне апіорі, оскільки оцінка того чи іншого художнього явища залежить від світогляду, світобачення, волі критика сміливо йти назустріч новому віянню часу і бачити перспективу.

Українські літературні критики початку ХХ століття, вдаючись до зіставних методик зіставлення корпусу художніх творів вітчизняних і зарубіжних авторів, цікавилися літературними аналогіями й розбіжностями (контрастами) й пояснювали їх появу об'єктивними та суб'єктивними причинами. Письменники-модерністи на практиці вдавалися до аналогій, відповідності між літературними явищами. Саме М.Вороний на початку минулого століття був одним з тих, хто сміливо йшов назустріч новій добі: 1901 року через «Літературно-науковий вістник» – всеукраїнський літературний і науковий часопис, що його редагував І.Франко – звернувся до українських літераторів з відкритим листом-запрошенням взяти участь в альманасі «З-над хмар і долин» (побачив світ в Одесі 1903 року) і надсилати йому такі твори, котрі б «могли хоч трохи наблизитися до нових течій і напрямків сучасних європейських літератур», в яких «було б хоч трошки філософії, де хоч клаптик яснів би такого далекого блакитного неба, що від віків манить нас своєю недосяжністю, своєю незглибною таємничістю», бо «спокою треба, відпочинку для стражденної душі сучасного інтелігента» [Літературно 1901:14].

Між прихильниками нового дискурсивного напрямку і традиції лист М.Вороного викликав хвилю дискусій; в українській літературі поет започаткував модернізм, викликав протистояння між прибічниками традиції і модерну. Так, у поетичній формі між авторитетним літератором І.Франком й молодим М.Вороним відбувся своєрідний полемічний перегук про мету і призначення вітчизняної літератури: Франко у вступі до поеми «Лісова ідилія» повчав свого «друзяку давнього», що нині читачеві треба не пісень «без тенденційної прикмети», а творів, в яких – «вогонь в одежі слова», в яких таке слово –

«правдива іскра Прометея» [Франко 1976: 109]. М.Вороний на таку поетичну полеміку відповів, що з громадянською позицією він визначився чітко, тому за ідею готовий ставати на прю, але як інтелігент, як письменник він передовсім ставить «творчості закони», бо «коли повсякчас битись, то серце може озлобитись», а відтак намагається «йти за віком і бути цілим чоловіком»[Вороний 1989:163 – 164].

Запальна літературна «перезва» між двома літераторами, вважаємо, стала переможною для М.Вороного; цей поетичний діалог був своєрідним прологом до створення літературної групи «Молода муза». Львівські письменники заснували журнал «Світ» й створили означене літературне угруповання, котре проіснувало до 1909 року. «Молода Муза» була однією з ланок модерної літератури, що уже активно діяла в Західній Європі. В часописі «Світ» заявлено про те, що «Молода Муза» репрезентує «відомий в інших напрямок декадентський, символістичний, модерністичний, естетичний – і як там ще всіляко його називають. Мета цього напрямку – служити красі». Як бачимо, М.Вороний першим сміливо виступив супроти традиції і першим, можливо, навіть у категоричній формі, з молодечим запалом взявся «усунути набік різні заспівані тенденції та вимушені моралі», бо не вважав для спроектованого альманаху публікувати застарілі форми художньо змодифікованих побутово-етнографічних, натуралістичних та тенденційних творів, що не вписуються в нову добу. М.Вороний, який був активним «хатянином», а за ним й П.Богацький виступив своєрідним футурологом в літературознавстві, який екстраполював метод «мозкового штурму»; у цьому розумінні М.Вороний виявився стратегом: шляхом екстраполяції існуючих на той час соціальних, культурологічних технологій він передбачив майбутні тенденції розвитку вітчизняного письменства упродовж ХХ століття.

П.Богацький вважав, що нова доба повинна творити нові художні вартості, які б служили красі, себто писати «по-сучасному», оновлюючи літературний процес. Тому, підхопивши й розвинувши ідею «молодомузівців», «хатини» на чолі з П.Богацьким, прагнули відмежуватися від суспільно-патріотичних мотивів, супроти чого, до речі, виступив І.Франко. Він іронічно резюмує, що така практика веде «літературу в

якийсь глухий кут, де можна хіба що повіситись» [Франко 1982: 410]. Час свідчить про те, що Франкова іронія була недоречною, адже оновлення художнього методу диктувало саме життя. Однак Франкові, як і, утім, С.Єфремову, йшлося про те, що таке оновлення треба здійснювати, не оминаючи тематично соціальні проблеми.

Слідом за І.Франком відомі літератори М.Коцюбинський і М.Чернявський звернулися з відозвою до майстрів пера неодмінно наближати власну творчість до проблем життя, удосконалюючи образний інструментарій [Єфремов 1993: 280 – 281]. С.Єфремов, оцінюючи ранні твори Кобилянської, називає її «загально визнаною головою символізму», однак вказує на дві моделі символізму в українській літературі: символізм на українському ґрунті розвинувся за двома напрямками, пов'язаними між собою вихідним пунктом і загальним світоглядом, але які практично виявляються по-різному. Один, до виразників якого можна зарахувати О.Кобилянську та Г. Хоткевича, не цурається суспільних інтересів і питань... Інший – по самі вуха пішов у безґрунтовний, туманний містицизм переважно на особистому ґрунті, помітно відсторонившись від всіляких суспільних питань і течій» [Єфремов 1902: 109].

Учасник літературного процесу початку ХХ століття П.Богацький свідчить про те, що особну толерантність до «Української хати» оприявнював «Літературно-науковий вісник», навіть подав на титульному листі повідомлення про новий часопис; виділив також і місце (устами В.Дорошенка) першій різкій критиці (1911. – № 1). Але, коли 1911 р. «українофіли» дали генеральний бій «Українській хаті» (саме тоді побачила світ брошура С.Єфремова «Серед сміливих людей. З сучасного письменства»), О. Білоусенко (Олександр Лотоцький) написав сатиру на «хатян», – тоді М.Грушевський і ЛНВ «піднесли голос в нашу оборону» [Богацький 1955: 17]. Редактор «Української хати» П. Богацький, кидаючи погляд у ретроспекцію, писав, що радяни-опоненти називали журнал «булькою на воді», мовляв, «сьогодні є, а завтра вже й нема!..», поширювали дезінформацію, що деякі книгарні відмовлялися реалізовувати «Українську хату» через її бойкот газетою «Рада», що погляди «радян» стосовно журналу розділяли і студенти Харкова: «Київ увесь був під

ідеологічною п'ятою «Ради» і дивився на «Українську хату» лише через окуляри С. Єфремова і «радян». Останні, мабуть, не знали, що серед їхніх співробітників був родич П.Богацького. У своїх спогадах письменник згадує про те, як ходили чутки, наче «Українську хату» ранком (1911) покинув видавець. Постійним співробітником «Ради» був Олександр Кузьмінський (Вечерницький), усі новини розповідав дружині. А вона, будучи сестрою П.Богацького не могла від кривого родича приховати «містечкові плітки». Тому з деякою неприязню П.Богацький у спогадах пише про Є.Чикаленка і про С.Черкасенка – «придворного «радянського», який «силкувався смикнути нас за холоші...» (це стало наслідком того, що С.Черкасенко висловив своє невдоволення гонораром за драму «Петро Кирилук»). Також П. Богацький оприлюднив відомий факт, коли Є. Чикаленко на традиційних зборах (так званих «понеділках») у 1912 році сказав сестрі Богацького, що він, мовляв, із симпатією ставиться до «доброго ідейного хлопця» (до П.Богацького. – *Я.Н.*) і попросив передати, що може допомогти якоюсь сумою, аби завчасно закрити справу – без всіляких неприємностей і складнощів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що на початку ХХ століття в Україні мовомислення вбирало в себе екстатично-естетичну ніцшеанську «вищу культуру», як у методології М. Євшана, з'єднувалося з бажанням (у творчості В.Винниченка), відновлювало гностичну потугу слово- і світотворення, поєднуючись з індивідуалізмом (в І.Франка, М.Коцюбинського), міфологізмом слова-тіла (у Лесі Українки, О.Кобилянської). «Такою є сутність модерної дискурсії, що водночас стає онтологією і риторикою» (М.Наєнко). На зорі українського модернізму склалося доволі непросте творче й суспільне середовище-розшарування. Неадекватний процес оновлення був закономірним явищем, що в нього з непоборною творчою силою увіходив П.Богацький. Він з молодечим запалом взявся за редагування спершу сатиричного журналу, а затим – журналу «Українська хата», де друкував власні художні твори, як і напрацювання тих, хто стояв на засадах оновлення вітчизняної літератури за змістом і формою. Оновлення художньої літератури на початку минулого століття було не лише потребою орієнтації на психологічну Європу, а й внутрішньою необхідністю

самореалізації письменницького таланту у творенні нових свіжих образів – своєрідний протест супроти традиційного побутописання. Як відомо, існує ряд творення художніх образів-персонажів, образів предметів і явищ, об'єктів засобами уяви: гіперболізація, акцентування, аглютинація, типізація, символізація. П.Богацький вдавався до різновекторних засобів уяви, зчаста до аглютинації, типізації та символізації (оповідання «Не дотягнувся», «Рожева квітка»), де зображення образів має приховане значення. Це ознака модернізму. Таку мову художнього твору не сприймали «радяни», а відтак новітнє явище трансформувалося в об'єкт дискусій «хатян» – і позиції редактора зокрема – щодо «свіжого вітру перемін» у мистецтві, науці, філософії. Отже, зіткнення непримиренних поглядів, художньо-філософський синтез ідеологічних і морально-етичних проблем, наявність сильної особистості, орієнтація на передову західноєвропейську культуру – такі риси характеризують твори «хатян» і художню практику раннього періоду П.Богацького зокрема.

Література: Богацький Павло. «Українська хата» (До історії української журналістики) / Павло Богацький // Українська мова та література. – 1999. – №10. – С.6; Лист Василя Даця до Віталія Мацька від 5 лютого 2007 року зберігається в сімейному архіві автора; Чурмантаєв П.С. Значення теорії межових ситуацій Карла Ясперса для аналізу поведінки людини у екстремальних ситуаціях. / Чурмантаєв П.С. // Гілея. Збірник наукових праць. – К.: 2010, Випуск 37.– С.392–400.; Ільницький М. Літературний Львів першої половини ХХ ст. [електронний ресурс] / Микола Ільницький // Режим доступу: <http://map.lviv.ua/statti/ilnyckij.html> - Переглянуто 21 квітня 2013 р.; Франко Іван. Зібрання творів: В 50 т. – Т.29 [Літературно-критичні праці (1893 – 1895)] / Упоряд. та комент. Л.А. Гаєвської, П.П. Гонтаря, М.Л. Гончарука, І.О. Денисюка, В.П. Колосової, С.К. Кравченко, Л.І. Міщенко; Ред. [В.Л. Микитась](#), А.М. Халімончук. – К.: Наук. думка, 1981. – 603 с.; Слово. Знак. Дискурс: антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с.; Літературно-науковий вісник. – 1901. – Кн. 9. – С 14; Франко Іван. Зібрання

творів: В 50 т. – Т. 3 [Поезія] / Ред. П.Й. Колесник; Укл. А.А. Каспрук. – К.: Наук. думка, 1976. – 546 с.; Вороний М. Твори. – К.: Дніпро, 1989. – С 163 – 164; Франко І.Я. Збір. творів: У 50-ти тт. – Т. 37. –К.:Наукова думка, 1982. –511 с.; Єфремов С. О. В поисках новой красоты. (Заметки читателя) / С. О. Єфремов // Єфремов С. О. Літературно-критичні статті. – К.:Дніпро, 1993. – 351 с.; Див.: Єфремов С. В поисках новой красоты (Заметки читателя). // Киевская старина. – 1902. – Т. 79. – № 10. – Отд. 1. – С. 100 – 140.; Богацький П. Українська Хата. Київ, 1909 –1914: (Спогади). Упоряд. С. Зеркаль / Павло Богацький, Микита Шаповал, Аркадій Животко. – Нью-Йорк, 1955. – 50 с.

Рецензенти: Поплавська Н.М., д-р філол. наук, проф.
Колодкевич Г.В., к. філол. наук, доц. (Київ)

Ірина Приліпко, доц. (Київ)

УДК 82 – 3; 262.14 (Марко Вовчок)

ББК 83 (4 Укр)

Тенденції зображення образів духовних діячів у прозі Марка Вовчка

У статті розглянуто провідні тенденції моделювання образів духовенства у малій та великій прозі Марка Вовчка. Розкрито специфіку принципів зображення духовних діячів, з'ясовано семантику образів героїв та особливості використання сатири й іронії в російськомовних романах письменниці.

Ключові слова: духовенство, іронія, образ, оповідання, роман, сатира.

Prylipko I. Tendencies of representation the images of clergy in Marko Vovchok`s prose.

The article explores the mains tendencies of modeling the images of clergy in the Marko Vovchok`s short and great prose. The author explores the specificity of principles of representation the clergy and studies the meaning images of hero, the specificity of use the satire and irony in the writer`s russian novels.

Key words: clergy, irony, image, story, novel, satire.